

Identifying sins that reduce population in the Quran and narrations and analyzing the mechanism of their impact on the reduction of the human race

Mohammad Javad Khani*¹; Ali Hosseinifar²

1- PhD student in Quran and Hadith Sciences, University of Ilam and Level 3 student of Ilam Seminary, Ilam, Iran. Email: khani.mohammadjavad@gmail.com

2- Assistant Professor, Department of Theology, Faculty of Humanities, Bu-Ali-Sina University of Hamadan, Hamadan, Iran. Email: a.hosseinifar@basu.ac.ir

Received: 28 May 2025; **Revised:** 01 October 2025; **Accepted:** 25 July 2026; **Published:** 06 August 2026

ABSTRACT

Purpose: This study uses a descriptive-analytical method to examine the verses of the Holy Quran and the narrations of the Infallibles (peace be upon them) in the field of the effect of sins on population reduction.

Methodology: In the first step, religious texts were analyzed and the sins that affect population reduction were identified. Then, by analyzing the content of these texts, the effects of these sins on the population reduction crisis were examined and investigated.

Findings: It shows that sins affect population reduction through various paths: sins with a direct effect, such as adultery, sodomy, and murder, which block the natural path of reproduction; sins with an indirect effect, including social, economic, and political sins that, by weakening the family institution and creating unfavorable conditions, pave the way for population reduction; and sins with a combined effect that simultaneously affect both reproductive mechanisms and social structures, such as adultery.

Research limitations: This research, by discovering the causal-disability relationships between sins and population decline, shows that solving the population crisis requires individual repentance, social reform, and the implementation of government policies based on Islamic teachings.

Keywords: Depopulation sins, population decline, Quran and narrations, population crisis, population

Cite this Paper: Khani'MJ & Hosseinifar'A. Identifying sins that reduce population in the Quran and narrations and analyzing the mechanism of their impact on the reduction of the human race. *Governance of Population and Family*, 2(6),11-25

©(2025) The Author, *Governance of Population and Family* Published by Imam Hossien University

This is an Open access article under the CC- BY 4.0 license.(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

شناسایی گناهان کاهنده جمعیت در قرآن و روایات و تحلیل مکانیسم تأثیر آنها بر کاهش نسل بشر

محمدجواد خانی*^۱؛ علی حسینی فر^۲

Email: khani.mohammadjavad@gmail.com

Email: a.hoseinifar@basu.ac.ir

۱- دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه ایلام و طلبه سطح سه حوزه ایلام، ایلام ایران.

۲- استادیار، گروه الهیات، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، همدان، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۷ خرداد ۱۴۰۴؛ تاریخ بازنگری: ۰۹ مهر ۱۴۰۴؛ تاریخ پذیرش: ۰۳ مرداد ۱۴۰۵؛ تاریخ انتشار: ۱۵ مرداد ۱۴۰۵

چکیده

هدف: این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به بررسی آیات قرآن کریم و روایات معصومین(علیه السلام) در زمینه تأثیر گناهان بر کاهش جمعیت پرداخته است.

روش پژوهش: در گام نخست، متون دینی را مورد واکاوی قرار داده و گناهان مؤثر بر کاهش جمعیت را شناسایی کرده است. سپس با تحلیل محتوای این متون چگونگی تأثیرات این گناهان بر بحران کاهش جمعیت را مورد مذاقه و بررسی قرار داده است.

یافته‌ها: نشان می‌دهد گناهان از طریق مسیرهای مختلفی بر کاهش جمعیت تأثیر می‌گذارند: گناهان با اثر مستقیم مانند زنا، لواط و قتل که مسیر طبیعی تولیدمثل را مسدود می‌کنند؛ گناهان با اثر غیرمستقیم شامل گناهان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی که با تضعیف نهاد خانواده و ایجاد شرایط نامساعد، زمینه کاهش جمعیت را فراهم می‌سازند؛ و گناهان با اثر ترکیبی که همزمان هم بر مکانیسم‌های تولیدمثل و هم بر ساختارهای اجتماعی تأثیر می‌گذارند، مانند زنا.

نتیجه‌گیری: این پژوهش از طریق کشف روابط علی-معلولی بین گناهان و کاهش جمعیت، نشان می‌دهد که حل بحران جمعیت نیازمند توبه فردی، اصلاح اجتماعی و اجرای سیاست‌های حکومتی مبتنی بر تعالیم اسلامی است.

کلیدواژه‌ها: گناهان جمعیت‌زدا، کاهش جمعیت، قرآن و روایات، بحران جمعیت، جمعیت.

مقدمه

جمعیت و تداوم نسل به عنوان محوری اساسی در منظومه فکری اسلام و سایر ادیان الهی مورد توجه ویژه قرار گرفته است. در نظام ارزشی اسلام، خانواده نه تنها نهادی اجتماعی، بلکه کانون مقدسی برای تربیت نسل صالح و حفظ کیان جامعه اسلامی محسوب می‌شود (طبرسی، ۱۳۷۲، ج ۲، ص ۵۶۴). این نگاه جامع به مسئله جمعیت، هم شامل ابعاد کمی (تعداد نفرات) و هم کیفی (سلامت روحی و اخلاقی نسل) می‌گردد. آموزه‌های اسلامی با ظرافت خاصی به تبیین پیامدهای دنیوی گناهان پرداخته و آثار مخرب آنها را بر شاخص‌های جمعیتی به تفصیل بیان کرده‌اند. همچنین برخی از فقهای اسلامی بر ضرورت حفظ و تداوم نسل بشر تأکید کرده‌اند؛ به عنوان مثال، امام خمینی (ره) با استناد به مبانی فقهی، هرگونه عمل عقیم‌سازی دائمی را نیز حرام و حتی سقط جنین پس از شکل‌گیری نطفه را غیرمجاز شمرده و با تقدیر از نقش مادران در تربیت و پرورش نسل، آنان را «سربازان گمنام امام زمان (عج)» نامیدند. این دیدگاه‌ها نشان می‌دهد که ایشان مخالف سیاست‌های محدودکننده فرزندآوری بوده و بر افزایش نسل به عنوان یک اصل شرعی پایدار تأکید داشته‌اند (قاسمی، ۱۴۰۳، ص ۴۴-۴۸). در همین راستا قول شهید اول در تبیین فلسفه احکام شرعی مربوط به امور جنسی، با استناد به قاعده حفظ نسل به عنوان یکی از اصول پنجگانه شریعت، به این مضمون است که: حرام بودن زنا، همجنس‌بازی، آمیزش با حیوانات و قذف، و همچنین وجوب اجرای حد بر مرتکبان این اعمال، به دلیل نقش آنها در حفظ نسل و صیانت از نظام خانوادگی است. زیرا این جرائم موجب اختلال در نسب‌ها، تزلزل در ساختار خانواده و تهدید سلامت نسل‌های آینده می‌شوند. بنابراین، شارع این احکام را برای دفع مفسده‌ای بزرگتر (فروپاشی نسل) و جلب مصلحت حفظ عفت عمومی تشریع کرده است (حسینی، ۱۳۸۵، ص ۴۴ به بعد).

در دنیای معاصر، شاهد پدیده نگران‌کننده کاهش نرخ باروری در بسیاری از جوامع اسلامی از جمله ایران هستیم که به سطحی پایین‌تر از حد جایگزینی (کمتر از ۲٫۱ فرزند برای هر زن) رسیده است (عرفانی، ۱۳۹۲، ص ۸۸). این روند نزولی که با تغییرات عمیق در سبک زندگی، ارزش‌های اجتماعی و الگوهای رفتاری در سطح جهانی همراه شده، زنگ خطری برای آینده تمدن اسلامی به شمار می‌رود. در این شرایط، بازخوانی تعالیم دینی در پرتو یافته‌های علمی می‌تواند راهگشای حل این معضل باشد.

یکی دیگر از عالمانی که به صراحت برخی از گناهان را که به کاهش جمعیت مسلمین منجر می‌شوند برمی‌شمارد علامه محمدحسین حسینی طهرانی می‌باشد؛ از مهمترین این محرمات می‌توان به سقط جنین اشاره کرد که ایشان آن را مصداق قتل نفس و حرام می‌دانند و برای مراحل مختلف آن دیه و کفاره شرعی مفصلی بیان می‌کنند. همچنین بستن لوله‌های رحم و وازکتومی را حرام و مصداق "تغییر خلقت خدا" و نقص عضو عمدی می‌شمارند. ایشان عزل (خروج منی در خارج از رحم) را با استناد به حدیث نبوی "العزل هو الوأد الخفی" نوعی کشتن پنهانی فرزند دانسته و استفاده از داروهای ضدبارداری را به دلیل مضرات جسمی شدید و مانع شدن از تکثیر نسل حرام یا مکروه می‌دانند. حتی خودکشی را نیز به عنوان مصداق قتل نفس و نشانه ضعف ایمان از عوامل کاهش جمعیت برمی‌شمارند. از دیدگاه ایشان، این گناهان جزئی از جنگ فرهنگی استعمار برای تضعیف مسلمین است (طهرانی، ۱۴۲۵، ص ۳۶-۹۲).

پژوهش حاضر با اتخاذ روش توصیفی-تحلیلی و با تکیه بر منابع معتبر دینی و علمی، به بررسی دقیق تأثیر گناهان بر کاهش جمعیت در سه سطح می‌پردازد:

۱. گناهان با آثار مستقیم مانند زنا، لواط و قتل نفس که از چند جهت جمعیت را تهدید می‌کنند: اولاً با ایجاد موانع در مسیر تولیدمثل مشروع و سالم، ثانیاً با حذف فیزیکی افراد از چرخه جمعیتی، و ثالثاً با ایجاد آسیب‌های روانی و اجتماعی که مانع

تشکیل خانواده می‌شود. مطالعات تطبیقی نشان می‌دهد آزادسازی سقط جنین در برخی کشورهای اروپایی که نوعی قتل نفس محسوب می‌شود، با کاهش چشمگیر نرخ باروری همراه بوده است (Sedgh et al., 2016, pp. 260-264). این یافته علمی به خوبی با هشدارهای قرآن و روایات درباره پیامدهای گناهان جنسی بر تداوم نسل همخوانی دارد.

۲. گناهان با آثار غیرمستقیم همچون کم‌فروشی، ربا، قطع رحم و ستم حکومتی که از طریق مکانیسم‌های پیچیده‌تری بر جمعیت تأثیر می‌گذارند. این گناهان با ایجاد ناامنی اقتصادی، تضعیف اعتماد اجتماعی و تخریب بنیان خانواده، بستر نامناسبی برای رشد جمعیت فراهم می‌کنند. تحقیقات جمعیت‌شناختی به خوبی نشان داده‌اند که فشارهای اقتصادی از جمله هزینه‌های سنگین فرزندپروری، مسکن و آموزش از مهم‌ترین عوامل کاهش تمایل به فرزندآوری در جوامع مختلف هستند (Medwid, 2024, pp. 15-16). این یافته‌ها به شکل جالبی با روایاتی که قطع رحم و ستم اقتصادی را موجب کاهش روزی و برکات می‌دانند، همسویی دارد.

۳. گناهان با آثار ترکیبی مانند زنا که همزمان هم به صورت مستقیم و هم غیرمستقیم جمعیت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از یک سو این گناه مانع تشکیل خانواده مشروع و تولیدمثل سالم می‌شود و از سوی دیگر با شیوع بیماری‌های مقاربتی، افزایش طلاق و کاهش تمایل به فرزندآوری، تأثیرات منفی خود را بر جای می‌گذارد. تغییرات ساختاری در نهاد خانواده از جمله افزایش روابط خارج از چارچوب ازدواج و رواج زندگی مجردی که در جوامع اروپایی به کاهش شدید نرخ باروری انجامیده است (European Commission, 2024, pp. 9-10)، نمونه عینی این تأثیرات ترکیبی است که در منابع دینی نیز به آن اشاره شده است.

این پژوهش با تلفیق هوشمندانه یافته‌های دینی و علمی به این نتیجه رسیده است که گناهان فردی و اجتماعی می‌توانند به عنوان عوامل تهدیدکننده سلامت و پویایی جمعیتی عمل کنند. نتایج این تحقیق که با روشی نظام‌مند و مستند به دست آمده، می‌تواند مبنای علمی و دینی مناسبی برای سیاست‌گذاری‌های کلان در مواجهه با چالش کاهش جمعیت باشد. این یافته‌ها به ویژه برای کشورهای اسلامی که در معرض تغییرات سریع اجتماعی و جمعیتی قرار دارند، از اهمیت راهبردی برخوردار است.

پیشینه

اهداف اصلی	سال و نویسنده	عنوان پژوهش
شناسایی عوامل کاهش جمعیت (افزایش سن ازدواج، مسئولیت‌ناپذیری، تفکرات فمینیستی، تهاجم فرهنگی، مشکلات اقتصادی)	رحمتی (۱۴۰۲)	بررسی عوامل کاهش جمعیت در ایران از منظر اسلامی و علمی
تبیین تغییرات الگوهای خانوادگی و باروری در کشورهای توسعه‌یافته با تأکید بر فردگرایی و خودشکوفایی	Zaidi & Morgan (2017)	نظریه دومین گذار جمعیتی
تحلیل علل کاهش رشد جمعیت در ایران با تأکید بر تبیین دیدگاه اسلام و ارائه راه‌حل‌های مبتنی بر آموزه‌های دینی	یراقی، کریمی‌نیا و انصاری مقدم (۱۴۰۰)	واکاوی علل کاهش رشد جمعیت با تأکید بر تبیین دیدگاه اسلام
بررسی عوامل کاهش جمعیت در منابع اسلامی (تأخیر ازدواج، انتخاب همسر نامناسب، عقوق والدین، وابستگی اقتصادی، قطع رحم، نگرش منفی اجتماعی)	آرام و عزیزی (۱۴۰۲)	تحلیل عوامل افزایش و کاهش جمعیت بر اساس آموزه‌های اسلامی

اهداف اصلی	سال و نویسنده	عنوان پژوهش
بررسی تأثیرات منفی کاهش جمعیت بر سلامت فرد و خانواده از منظر اسلام و همچنین هشدار درباره پیامدهای خطرناک اجتماعی، اقتصادی و امنیتی این پدیده برای کشور بوده است.	محمدی لائینی و همکاران (۱۳۹۳)	کاهش جمعیت و تأثیر آن بر سلامت فرد و خانواده از دیدگاه اسلام
افشاگری و مقابله با سیاست‌های کنترل و کاهش جمعیت است که از سوی قدرت‌های استعماری برای تضعیف جهان اسلام طراحی و اجرا می‌شود. علامه طهرانی با استناد به آیات قرآن، روایات معصومین (علیه‌السلام) و مبانی فقهی، به شبهه‌زدایی می‌پردازد و با تحریم اقداماتی مانند سقط جنین، بستن لوله‌ها و استفاده از داروهای ضدبارداری، بر لزوم ازدواج آسان، تکثیر نسل و افزایش جمعیت مسلمین به عنوان یک تکلیف دینی و راهبردی برای حفظ عزت و قدرت امت اسلامی تأکید می‌ورزد.	سید محمدحسین حسینی طهرانی (۱۴۲۵)	رساله نکاحیه: کاهش جمعیت، ضربه‌ای سهمگین بر پیکر مسلمین

پژوهش رحمتی (۱۴۰۲) به عوامل کلی کاهش جمعیت پرداخته اما تمرکزی بر گناهان نداشته است.

پژوهش (Zaidi & Morgan (2017 به تغییرات فرهنگی غرب متمرکز بوده و نگاه اسلامی ندارد.

پژوهش پراقی، کریمی‌نیا و انصاری‌مقدم (۱۴۰۰)، کاهش جمعیت در ایران را حاصل عواملی مانند فردگرایی، مشکلات اقتصادی، بالا رفتن سن ازدواج و اشتغال زنان دانسته و برای حل آن، بازگشت به ارزش‌های دینی و اجرای سیاست‌های حمایتی ضروری است؛ اما به صورت مستقل به گناهان کاهنده جمعیت نپرداخته است.

پژوهش آرام و عزیزی (۱۴۰۲) نزدیک‌ترین پژوهش به موضوع حاضر است، اما به صورت خاص به "گناهان" کاهش‌دهنده جمعیت نپرداخته است.

مقاله محمدی لائینی و همکاران (۱۳۹۳) کاهش جمعیت را از منظر اسلام نادرست و تهدیدی برای سلامت فردی و اجتماعی می‌داند و هشدار می‌دهد که این روند، امنیت ملی و ثبات اقتصادی ایران را به خطر می‌اندازد. در مقابل، اسلام با تشویق ازدواج و فرزندآوری، تشکیل خانواده‌های پرجمعیت را عامل سلامت معنوی و روانی معرفی می‌کند؛ اگر چه نویسندگان به عواملی مانند «بالا رفتن سن ازدواج»، «افزایش طلاق»، «اشتغال زنان» و «تأثیرپذیری از فرهنگ غرب» اشاره می‌کنند، اما این پژوهش نیز به صورت اختصاصی گناهان کاهنده جمعیت را مورد شناسایی و تحلیلی قرار نداده است. علامه طهرانی (۱۴۲۵) هر چند به برخی گناهان کاهنده جمعیت پرداخته است، لکن به صورت اختصاصی و ویژه این امر را پی‌نگرفته و هدف ایشان بیشتر روشن ساختن پرونده‌های ضد اسلامی برای کاهش جمعیت مسلمانان بوده است.

نوآوری اصلی این پژوهش در دو محور اساسی قابل بیان است: نخست آنکه با دقت و تفصیل به شناسایی و معرفی گناهانی پرداخته که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم موجب کاهش نرخ جمعیت می‌شوند، دوم آنکه با استناد به منابع معتبر اسلامی شامل آیات قرآن کریم و روایات معصومین (علیه‌السلام)، به تحلیل و تبیین دقیق رابطه میان این گناهان و پدیده کاهش جمعیت پرداخته است. این پژوهش نشان می‌دهد که چگونه ارتکاب این گناهان می‌تواند در سطح فردی، خانوادگی و اجتماعی، موجبات کاهش نرخ باروری و زاد و ولد را فراهم آورد. به عبارت دیگر، پژوهش حاضر از این جهت

نوآورانه محسوب می‌شود که به صورت ویژه و متمرکز، ارتباط میان گناهان و کاهش جمعیت را در چارچوب تعالیم اسلامی مورد بررسی قرار داده است.

روش تحقیق

روش تحقیق این مقاله، توصیفی-تحلیلی با رویکرد کتابخانه‌ای است که با مراجعه به منابع دینی (آیات قرآن و روایات معتبر) و مطالعات مرتبط، گناهان کاهش‌دهنده جمعیت را در سه دسته مستقیم، غیر مستقیم و ترکیبی (هم مستقیم و هم غیر مستقیم) طبقه‌بندی می‌کند. پس از استخراج آیات و روایات مربوط به هر دسته، به تحلیل سازوکار تأثیرگذاری هر گناه بر کاهش جمعیت پرداخته می‌شود. در این روش، ابتدا داده‌های کیفی از متون دینی جمع‌آوری شده، سپس با تحلیل محتوای موضوعی، ارتباط هر گناه با کاهش جمعیت تبیین می‌گردد. این پژوهش به صورت ساختارمند، همزمان با معرفی هر گناه، آثار جمعیتی آن را بررسی می‌کند تا رابطه علی میان گناهان و کاهش جمعیت را روشن سازد.

سوال اصلی

بر اساس قرآن و سنت، چه گناهایی به عنوان عوامل کاهش جمعیت شناسایی می‌شوند و شیوه اثرگذاری آنها بر کاهش نرخ رشد جمعیت چگونه تبیین می‌شود؟

تأثیر گناهان بر کاهش جمعیت

بر اساس آیات قرآن و روایات معصومین (علیه‌السلام)، همه گناهان به صورت عام و بدون اشاره به مصداق خاص، می‌توانند با ایجاد اختلال در نظام طبیعی و سلب برکات الهی، موجب کاهش جمعیت شوند. این اصل بنیادین در منابع متعدد تصریح شده است:

امام علی (علیه‌السلام) در حدیثی جامع می‌فرماید:

«هیچ بلایی جز به سبب گناه، و هیچ کمبود رزقی جز به خاطر معصیت نازل نمی‌شود؛ حتی خراش پوستی یا زمین خوردن» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۳، ص ۳۵۰).

این مضمون در روایات دیگری از امامان معصوم (علیه‌السلام) نیز تأیید شده است، از جمله اینکه «گناه، روزی را از بنده باز می‌دارد» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۲۶۸) و «همانا گناه، بنده را از روزی محروم می‌سازد» (همان، ج ۲، ص ۲۷۱). همچنین در روایات آمده است: «هرگاه قومی مرتکب معصیت شوند، باران مقدر از آنان بازداشته می‌شود» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۳، ص ۳۲۹). این حقایق در دعای کمیل نیز مورد تأکید قرار گرفته است که می‌خوانیم: «خدایا! گناهی را که نعمت‌ها را دگرگون، بلاها را نازل و دعا را محبوس می‌کنند، بیامرز» (طوسی، ۱۴۱۱، ج ۲، ص ۸۴۴).

این نصوص نشان می‌دهد گناهان با مختل کردن توازن نظام آفرینش، موجب کاهش منابع حیاتی (مانند آب و روزی)، شیوع بیماری‌ها و افزایش مرگ‌ومیر می‌گردند. پیامد این فرآیند، ایجاد شرایطی چون قحطی، فقر و ناامنی است که مستقیماً بر بقا و رشد جمعیت تأثیر منفی می‌گذارد (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۳، ص ۳۳۹، ۳۵۰).

همچنین برخی روایات با اشاره به اثر کاهش عمر و مرگ‌های زودرس، اثر گناهان به صورت عمومی بر کاهش جمعیت را نشان می‌دهند؛

امام صادق(علیه السلام) در این باره اینگونه فرموده‌اند که: کسانی که بر اثر گناهان می‌میرند، بیشتر از کسانی هستند که با اجل طبیعی می‌میرند (طوسی، ۱۴۱۴، ص ۳۰۵)

در تحلیل چگونگی ارتباط مرگ‌های زودرس ناشی از گناهان (اعم از بیماری، حوادث یا بلایا) با کاهش جمعیت می‌توان به دو اثر مخرب گناهان اشاره کرد: کاهش نیروی مولد جامعه (فقدان افراد در سنین فعالیت اقتصادی) و کاهش فرصت‌های فرزندآوری (حذف نسلی که در اوج باروری هستند).

قرآن کریم نیز با ذکر نابودی کامل برخی جوامع به‌عنوان شدیدترین پیامد گناه جمعی، بر عمق این ارتباط تأکید می‌کند؛ به عنوان نمونه برخی از اقوام نابود شده و شیوه نابودیشان ذکر شده است؛

قوم نوح (غرق شدن: نوح/۲۵)، قوم لوط (باران سنگ: هود/۸۲-۸۳)، قوم عاد (تندباد: حاقه/۶-۸)، قوم ثمود (زلزله: اعراف/۷۸)، فرعونیان (غرق شدن: یونس/۹۰) و... .

در مطالعات علمی در حوزه جمعیت نیز اینگونه آمده است که افزایش روابط جنسی قبل از ازدواج و کاهش سن شروع روابط جنسی به همراه تغییر نگرش‌ها به سمت فردگرایی و خودشکوفایی، تأثیرات قابل توجهی بر ساختار خانواده و باروری داشته‌اند؛ این تحولات که با انقلاب جنسی و گسترش روش‌های پیشگیری از بارداری همراه شد، منجر به کاهش تمایل به ازدواج رسمی، رواج زندگی مشترک بدون ازدواج (هم‌خانگی) و در نهایت کاهش نرخ باروری در جوامع مدرن شده است. به عبارت دیگر، اولویت‌دهی به آزادی‌های فردی و تغییر هنجارهای جنسیتی، ساختارهای سنتی خانواده را تضعیف کرده و الگوهای جدیدی از زندگی خانوادگی را ایجاد کرده که با نرخ باروری پایین‌تر همراه است؛ این تغییرات نشان‌دهنده یک دگرگونی اساسی در نگرش جوامع به مقوله ازدواج، روابط جنسی و فرزندآوری است که پیامدهای مهمی برای آینده جمعیت‌شناسی دارد (Zaidi & Morgan, 2017, p. 3,5).

با توجه به مبانی پیشین درباره‌ی اثر عمومی و کلی گناهان بر کاهش جمعیت - بدون اشاره به گناه خاص یا سازوکار تأثیر- اکنون به بررسی موارد خاص گناهانی پرداخته می‌شود که صراحتاً در آیات قرآن کریم و روایات معصومین (علیهم السلام) به عنوان عوامل کاهش جمعیت ذکر شده‌اند؛ در این راستا، ابتدا گناهان دارای اثر مستقیم بر کاهش جمعیت (مانند حذف فیزیکی افراد یا اختلال در تولیدمثل) و چگونگی تأثیرگذاری بی‌واسطه‌ی آنها تحلیل می‌گردد، سپس گناهان دارای اثر غیرمستقیم (نظیر ایجاد فقر، تضعیف نهاد خانواده یا ناامنی اجتماعی) و سازوکار تأثیرگذاری غیرمستقیم آنها بر جمعیت مورد بررسی قرار می‌گیرد، و در نهایت گناهانی که دارای اثر ترکیبی (همراهی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم) در کاهش جمعیت هستند، معرفی و تبیین خواهند شد.

گناهانی که به صورت مستقیم کاهش جمعیت هستند؛

این دسته از گناهان، بدون واسطه‌های پیچیده، موجب کاهش جمعیت، ممانعت از تولیدمثل یا انقراض نسل می‌شوند، خود شامل گناهان جنسی و گناهان مربوط به قتل نفس، می‌باشد.

الف) گناهان جنسی تضعیف‌کننده نهاد خانواده و تولیدمثل

بر اساس روایات، هرگونه ارضای جنسی خارج از چارچوب ازدواج شرعی، بنیان خانواده را متزلزل و مسیر طبیعی تولید نسل را منحرف می‌کند. این اعمال غیرشرعی در سه زیرمجموعه قابل بررسی است:

زنا و اعمال در حکم آن؛

امام صادق (علیه السلام) در روایتی در ضمن بیان عوارض زنا، قطع نسل را یکی از مشکلات ناشی از ترویج زنا در جامعه دانسته‌اند (حرعاملی، ۱۴۰۹، جلد ۲۰، ص ۳۳۲ و ۳۳۳)؛ همچنین درباره مردی که با حیوانی همبستر می‌شود یا خودارضایی می‌کند از امام صادق (علیه السلام) سوال شد و امام (علیه السلام) فرمودند: هر عملی که مرد به سبب آن و مانند آن منی خود را خارج کند، زناست. (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۱)؛ این روایت دامنه وسیعی از انحرافات جنسی را زنا می‌داند. انحراف از مسیر طبیعی (ازدواج)، مستقیماً مانع تشکیل نطفه در رحم زن و تولد فرزند می‌شود. شیوع این رفتارها موجب کاهش تمایل به ازدواج، تضعیف خانواده‌ها و افت شدید نرخ فرزندآوری می‌گردد. جوامع مبتلا به این انحرافات، نیروی مولد خود را از دست داده و رو به پیری و اضمحلال می‌روند.

نزدیکی با حیوانات و قطع نسل

... فَقَالُوا جَمِيعاً ... لِكَيْلَا يَجْتَرِيَ النَّاسُ بِالْبَهَائِمِ وَيَنْقَطِعَ النَّسْلُ (طوسی، ۱۳۹۰، ج ۴، ص ۲۲۳)

مفهوم آن این است که نزدیکی با حیوانات، باعث از بین رفتن نسل انسان‌ها و عدم زاد و ولد خواهد شد. این روایت انحراف غریزه جنسی به سمت حیوانات، را عملی شنیع و غیرطبیعی می‌داند، که راه تولید نسل انسان را مسدود می‌کند. شیوع این انحراف، انرژی و تمایل به تشکیل خانواده و فرزندآوری را منحرف کرده و جامعه را به سمت نابودی نسل سوق می‌دهد.

لواط و قطع راه تداوم نسل

أُنْتَكُم لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ ... (عنکبوت: ۲۹)

آیا شما به سراغ مردان می‌روید و راه [تداوم نسل انسان] را قطع می‌کنید؟... برخی مفسران "قطع سبیل" را به معنای قطع راه تناسل و توالد تفسیر کرده‌اند (طباطبایی، ۱۳۹۰، ج ۱۶، ص ۱۲۳؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۱، ج ۱۶، ص ۲۵۴). در میان این مفسران ابن جزری قطع سبیل (از طریق ترک ازدواج با زنان و روی آوردن به همجنس‌گرایی) را به منزله «قطع سبیل النسل» (نابودی مسیر تولیدمثل) دانسته که مغایر با هدف شریعت در حفظ نسل است (ابن جزری، ۱۴۱۶ق، ج ۲، ص ۱۲۵).

روایت از امام رضا (علیه السلام):

درباره فلسفه تحریم همجنس‌گرایی از امام رضا (علیه السلام) سوال شد؛ حضرت در جواب فرمودند: ... لِمَا فِيهِ مِنْ قَطْعِ النَّسْلِ وَ فَسَادِ التَّدْبِيرِ وَ خَرَابِ الدُّنْيَا (عروسی الحویزی، ۱۴۱۵ ق، ج ۲، ص ۵۰)؛ یعنی علت تحریم همجنس‌گرایی ایجاد قطع نسل، فساد تدبیر [اجتماعی] و خرابی دنیا می‌باشد؛ از این روایت اینگونه برداشت می‌شود که جایگزینی رابطه طبیعی زن و مرد با رابطه غیرمولد همجنس، مستقیماً مسیر تولیدمثل را قطع می‌کند؛ رها شدن زنان و فروپاشی خانواده به عنوان واحد اصلی تولید نسل، پیامد اجتناب‌ناپذیر آن است.

ب) قتل نفس و سقط جنین

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا (مائده: ۳۲)

هر کس، انسانی را بدون ارتکاب قتل یا فساد در روی زمین بکشد، چنان است که گویی همه انسانها را کشته است.

بنابراین قتل نفس (اعم از کشتن افراد یا سقط جنین) به وضوح با حذف فیزیکی یک یا چند عضو جامعه، جمعیت را کاهش می‌دهد. حرمت شدید قتل در اسلام و مجازات سنگین آن، نشانگر اهمیت حفظ جان انسان‌ها و بقای جامعه است. در این راستا علامه طهرانی، اعمالی از قبیل ختم حاملگی، توبکتومی و وازکتومی را ناروا شمرده و اینگونه اقدامات را نمونه‌ای از «دگرگون ساختن آفرینش الهی» و هتک حرمت جان آدمی برمی‌شمارند. این عالم برجسته با تمسک به موازین شرعی، به تبیین جزئیات مالی و کفاره مربوط به اسقاط جنین در مراحل گوناگون شکل‌گیری آن پرداخته و متذکر می‌شوند که چنین تصمیماتی پیامدهای سهمگین در حیات مادی و معنوی در پی خواهد داشت (حسینی طهرانی، ۱۴۰۵ق، ص ۳۶-۶۴).

گناهانی که به صورت غیرمستقیم کاهنده جمعیت هستند؛

این دسته از گناهان، با ایجاد شرایط نامساعد اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی، زیست‌محیطی و سلب برکات الهی، زمینه را برای کاهش میل به فرزندآوری، افزایش مرگ‌ومیر، و یا نابودی تدریجی یا ناگهانی جوامع فراهم می‌کنند.

گناهان جنسی (زنا)؛ و گناهانی که مقدمات گناهان جنسی هستند؛

پیشتر به تأثیر مستقیم زنا و گناهان مشابه بر کاهش نسل اشاره شد، اما این عمل نابهنجار عواقب غیرمستقیم دیگری نیز دارد که به کاهش جمعیت منجر می‌شود.

در روایات معصومین (علیهم‌السلام) آثار فردی و اجتماعی زنا که به صورت غیرمستقیم کاهش جمعیت را به دنبال دارند، به روشنی تبیین شده است. امام صادق (علیه‌السلام) از پدر بزرگوارشان نقل می‌فرماید که برای زناکار شش ویژگی است: سه مورد دنیوی شامل از بین رفتن نورانیت چهره، جلب فقر و تسریع مرگ؛ و سه مورد اخروی شامل خشم پروردگار، حسابگری سخت و عذاب جاودان (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۱). ایشان همچنین هشدار می‌دهند که شیوع زنا موجب بروز زلزله‌ها می‌شود (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۴۴۸). پیامبر اکرم (ص) نیز پنج اثر مخرب زنا را برمی‌شمارند: نابودی آبرو، فقر، کوتاهی عمر، خشم الهی و جاودانگی در دوزخ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۲)، و از مرگ‌های ناگهانی و شیوع بیماری‌های ناشناخته به عنوان پیامدهای آشکار شدن فحشا یاد می‌کنند (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۱). در روایتی دیگر تأکید می‌شود که هرگاه در جامعه‌ای فحشا علنی شود، بیماری‌هایی مانند طاعون گسترش می‌یابد (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۳). قرآن کریم در سوره نور آیه ۱۹ مؤید این معناست که اشاعه زشتی‌ها موجب عذاب دنیوی و اخروی می‌شود.

این متون دینی با صراحت بیان می‌کنند که زنا و مفاسد جنسی نه تنها گناهی فردی، بلکه تهدیدی برای بنیان‌های جامعه محسوب می‌شوند. آثار مخرب آن هم در بعد مادی (فقر، بیماری، مرگ‌های ناگهانی) و هم در بعد معنوی (سقوط اخلاقی، خشم الهی) تجلی می‌یابد. از منظر این آموزه‌ها، ترویج بی‌بندوباری جنسی می‌تواند به صورت غیرمستقیم به کاهش جمعیت، اضمحلال نیروی انسانی و نهایتاً انحطاط تمدنی منجر شود. این هشدارها لزوم پایبندی به اخلاق جنسی و تقویت نهاد خانواده را به عنوان راهکار حفظ سلامت جامعه یادآور می‌شوند.

اسلام با رویکردی پیشگیرانه، نه تنها از ارتکاب گناهان جنسی منع کرده، بلکه از هرگونه رفتاری که زمینه‌ساز این گناهان باشد نیز نهی فرموده است. این مقدمات اگرچه به خودی خود ممکن است تأثیر مستقیمی بر کاهش جمعیت نداشته باشند، اما با ایجاد بستر مناسب برای گناهانی چون زنا و لواط، به صورت غیرمستقیم در بحران کاهش نسل نقش ایفا می‌کنند.

اما نسبت به گناهانی که مقدمه گناهان جنسی محسوب می‌شوند باید گفت که خداوند متعال در آیه ۳۲ سوره اسراء می‌فرماید: «وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانِيَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا» (به زنا نزدیک نشوید که آن همواره کاری زشت و راهی نادرست

است). عبارت «لا تقریبا» (نزدیک نشوید) به وضوح نشانگر آن است که باید از تمامی عوامل و زمینه‌های منجر به زنا اجتناب کرد.

در روایتی تأمل‌برانگیز از امام صادق (علیه‌السلام) نقل شده که حضرت عیسی (علیه‌السلام) به حواریون فرمودند: «موسی (علیه‌السلام) شما را از زنا نهی کرد و من شما را از اندیشیدن به زنا نیز منع می‌کنم؛ زیرا کسی که به زنا فکر کند، مانند کسی است که در خانه‌ای آراسته آتش روشن کند - دود آن خانه را تباه می‌سازد، هرچند خانه نسوزد» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۲). این حدیث شریف به خوبی نشان می‌دهد که حتی اندیشه گناه نیز می‌تواند تأثیرات مخربی بر روح و روان انسان بگذارد. از جمله مهم‌ترین زمینه‌های گناه که اسلام از آنها نهی کرده است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. نگاه حرام (سوره نور، آیات ۳۰-۳۱)؛
۲. بی‌حجابی و خودنمایی (سوره نور، آیه ۳۱؛ سوره احزاب، آیات ۳۳ و ۵۹)؛
۳. نازک کردن صدا در برابر نامحرم (سوره احزاب، آیه ۳۲)؛
۴. استفاده از عطر برای جلب توجه نامحرم (ورام بن ابی فراس، بی‌تا، ج ۱، ص ۲۶)؛
۵. خلوت با نامحرم (پاینده، ۱۳۸۲، ص ۳۵۶)؛
۶. شوخی و مزاح با نامحرم (بروجردی، ۱۴۲۹، ج ۲۵، ص ۷۰۱).

این رفتارهای مقدماتی با تحریک شهوات، تضعیف اراده و عادی‌سازی روابط نامشروع، بستر مناسبی برای گناهان جنسی فراهم می‌کنند که در نهایت می‌توانند به کاهش جمعیت منجر شوند. راهکارهای پیشگیرانه اسلام در این زمینه شامل کنترل نگاه، رعایت حجاب، پرهیز از رفتارهای تحریک‌آمیز، اجتناب از موقعیت‌های وسوسه‌انگیز، تقویت حیا و عفت فردی و اجتماعی، و تسهیل امر ازدواج برای جوانان می‌باشد. این دستورات حکیمانه نه تنها موجب حفظ سلامت اخلاقی جامعه می‌شود، بلکه به طور غیرمستقیم از بحران کاهش نسل نیز پیشگیری می‌کند.

گناهان اجتماعی (قطع رحم، عقوق والدین)

در متون روایی، گناهان اجتماعی با پیامدهای ویرانگر دنیوی و اخروی مرتبط دانسته شده‌اند. در کتاب رسول خدا (ص) آمده است که قطع رحم موجب می‌شود اموال به دست اشرار بیفتد (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۴). امام باقر (علیه‌السلام) به گناهانی اشاره می‌کنند که مرگ را تسریع می‌بخشند، اجل را نزدیک می‌سازند و خانه‌ها را از سکنه خالی می‌کنند؛ دو نمونه از این گناهان عبارتند از: قطع رحم، نافرمانی از والدین (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۴۴۸). همچنین روایات تأکید می‌کنند که قطع رحم مرگ را شتاب می‌بخشد و نافرمانی والدین باعث رد شدن دعا و تیره شدن آسمان می‌گردد (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۴۴۸). در روایتی دیگر آمده است که قطع رحم و سوگند دروغ، خانه‌ها را ویران و خالی از سکنه می‌کنند و موجب سنگینی رحم (یا انتقال آن) می‌شوند که به معنای قطع نسل است (بروجردی، ۱۴۲۹، ج ۸، ص ۳۸۹).

این روایات به روشنی نشان می‌دهند که گناهان اجتماعی مانند قطع پیوند خویشاوندی، نافرمانی از والدین، آثار مخربی بر کاهش جمعیت به صورت غیر مستقیم دارند. این آثار شامل کوتاهی عمر، مرگ‌های ناگهانی، ویرانی خانه‌ها و مهم‌تر از همه، انقطاع نسل می‌شود. این آموزه‌های دینی هشدار می‌دهند که تضعیف پیوندهای خانوادگی و اجتماعی می‌تواند به اضمحلال جامعه و نابودی نسل‌ها بینجامد.

گناهان اقتصادی (کم‌فروشی، رباخواری، عدم پرداخت زکات)

روایات متعددی به پیامدهای ویرانگر گناهان اقتصادی اشاره کرده‌اند. امام صادق (علیه‌السلام) فرموده‌اند: «هرگز قومی کم‌فروشی نکردند مگر آنکه به قحطی، سختی معیشت و ستم حاکمان گرفتار شدند» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۳). همچنین آمده است: «هرگاه در پیمان و ترازو کم‌فروشی کنند، خداوند آنان را به قحطی و نقصان (در جان‌ها و اموال) مبتلا می‌سازد» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۴). در روایتی دیگر تأکید شده که کم‌فروشی موجب محرومیت از رویش گیاهان و بروز قحطی می‌گردد (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۰، ص ۳۷۰).

در مورد زکات نیز روایات هشدار داده‌اند که «هرگاه زکات منع شود، زمین برکت خود را از زراعت، میوه‌ها و معادن باز می‌دارد» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۴) و «هیچ مالی در خشکی و دریا تباه نشد مگر به سبب ضایع کردن زکات» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۳، ص ۵۰۵). همچنین آمده است: «هرگاه زکات منع گردد، فقر و نیازمندی آشکار می‌شود» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۴۴۸).

این روایات به وضوح نشان می‌دهند که گناهان اقتصادی مانند کم‌فروشی، منع زکات و رباخواری، پیامدهای ویرانگری برای جامعه به دنبال دارند. این پیامدها شامل قحطی، فقر، خشکسالی، نابودی منابع و کاهش برکات الهی می‌شود که همگی به طور غیرمستقیم بر کاهش جمعیت تأثیر می‌گذارند. از سوی دیگر، روایات راهکارهای پیشگیری از این بحران‌ها را در استقرار حکومت عدل، اجرای دقیق احکام الهی، امر به معروف و نهی از منکر و مبارزه با ظلم و فساد اقتصادی دانسته‌اند. قرآن کریم نیز در آیه ۲۷۶ سوره بقره تأکید می‌کند که خداوند ربا را نابود و صدقات را افزایش می‌دهد، که نشان‌دهنده اهمیت نظام اقتصادی عادلانه در سلامت و پویایی جامعه است.

گناهان سیاسی و حکومتی (ظلم و جور حاکمان، دروغگویی مسئولان، داوری ناحق، پیمان‌شکنی، عدم اجرای احکام الهی)

در متون روایی شیعه، احادیث متعددی از اهل بیت (علیه‌السلام) با هماهنگی قابل توجهی به تبعات ویرانگر گناهان سیاسی و حکومتی بر جوامع پرداخته‌اند. امام رضا (علیه‌السلام) در حدیثی فرموده‌اند: «إِذَا كَذَبَ الْوَلَاءُ حِسَ الْمَطَرُ، وَإِذَا جَارَ السُّلْطَانُ هَانَتْ الدَّوْلَةُ» (مفید، ۱۴۱۳، ص ۳۱۰) که به این معناست: هنگامی که حاکمان دروغ بگویند، باران قطع می‌شود و وقتی زمامدار ستم کند، حکومت بی‌ارزش و سست می‌گردد. این مفهوم در روایت امام سجاد (علیه‌السلام) با تأکید بر سه گناه خاص تکمیل شده است: «الدُّنُوبُ الَّتِي تَحْبِسُ غَيْثَ السَّمَاءِ: جَوْرُ الْحُكَّامِ فِي الْقَضَاءِ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ، وَكِتْمَانُ الشَّهَادَةِ» (منبع: صدوق، ۱۴۰۳، ص ۲۷۱) که معنایش این است: گناهانی که باران را حبس می‌کنند: ستم حاکمان در قضاوت، شهادت ناروا و کتمان شهادت است. در منابع دیگر نیز آمده: «إِذَا فَشَا الْجَوْرُ فِي الْحُكْمِ احْتَبَسَ الْقَطَرُ» (منبع: کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۴۴۸) یعنی وقتی ستم در حکومت شیوع یابد، باران بازداشته می‌شود. همچنین روایت «وَإِذَا جَارُوا فِي الْأَحْكَامِ تَعَاوَنُوا عَلَى الظُّلْمِ وَالْعُدْوَانِ» (منبع: کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۴) هشدار می‌دهد که وقتی حاکمان در احکام ستم کنند، مردم به ظلم و تجاوز همدست می‌شوند. در نهایت، هشدار شدیدتری در روایت «وَلَمْ يَنْقُضُوا عَهْدَ اللَّهِ وَعَهْدَ رَسُولِهِ إِلَّا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ عَذَابَهُمْ» (منبع: کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۳) آمده که معنایش آن است که وقتی عهد خدا و رسولش شکسته شود، خداوند دشمنان را بر آنان مسلط می‌کند. این مجموعه روایات به وضوح نشان می‌دهد که گناهان حاکمان نه تنها بلاای طبیعی مانند خشکسالی را موجب می‌شود، بلکه به سقوط تدریجی حکومت‌ها و زوال اقتدار ملی و کاهش جمعیت می‌انجامد.

گناهان ماورایی (تفرقه بین زوجین توسط سحر و جادوگری)

آیه ۱۰۲ سوره بقره به یکی از خطرناک‌ترین کاربردهای سحر اشاره می‌کند که ایجاد تفرقه و جدایی بین زن و شوهر است: «و از آن دو [هاروت و ماروت] چیزهایی می‌آموختند که با آن میان مرد و همسرش جدایی می‌افکندند؛ در حالی که بدون اذن خداوند، نمی‌توانستند به کسی زیانی برسانند. آنها چیزهایی می‌آموختند که به ایشان زیان می‌رسانید و سودی نمی‌بخشید» (بقره: ۱۰۲). این آیه نشان می‌دهد که سحر می‌تواند به عنوان عاملی مخرب، بنیان خانواده را تهدید کند. وقتی سحر باعث جدایی زوجین می‌شود، پیامدهای گسترده‌ای به دنبال دارد: خانواده‌های از هم پاشیده یا فرصت فرزندآوری را از دست می‌دهند یا اگر فرزندی داشته باشند، در تربیت آنان با مشکلات جدی مواجه خواهند شد که این امر به نوبه خود باعث ایجاد نسلی آسیب‌دیده با مشکلات روحی و اجتماعی می‌گردد. این فرآیند در نهایت به کاهش نرخ رشد جمعیت منجر می‌شود، چرا که از یک سو تمایل به فرزندآوری کاهش یافته و از سوی دیگر محیط ناامن و پرتنش حاکم بر خانواده‌های متلاشی، شرایط مناسبی برای پرورش نسل آینده فراهم نمی‌کند.

گناهانی که هم به صورت مستقیم و هم غیرمستقیم کاهنده جمعیت هستند؛

در تحلیل عوامل کاهش جمعیت از منظر اسلامی، برخی گناهان به صورت دوگانه و ترکیبی عمل می‌کنند؛ یعنی هم به طور مستقیم بر مکانیسم‌های تولیدمثل تأثیر می‌گذارند و هم به شکل غیرمستقیم با تضعیف ساختارهای اجتماعی و خانوادگی زمینه کاهش جمعیت را فراهم می‌سازند. این اثر ترکیبی باعث می‌شود چنین گناهانی تأثیر مضاعفی بر بحران جمعیتی داشته باشند. برای نمونه، گناه زنا هم مستقیماً با کاهش فرزندان مشروع جمعیت را کم می‌کند و هم غیرمستقیم با شیوع بیماری‌ها و تضعیف نهاد خانواده، جامعه را در معرض کاهش باروری قرار می‌دهد. در ادامه، مهم‌ترین این گناهان با ذکر آثار دوگانه آنها بررسی می‌شود:

گناه	منبع	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم
زنا	(کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۲)	انحراف از مسیر طبیعی تولیدمثل، کاهش نوزادان مشروع و شرایط نامناسب تربیتی.	شیوع بیماری‌های مقاربتی مانند ایدز، تهدید سلامت باروری و نزول بلایای طبیعی.
لواط	(عنکبوت: ۲۹)	مسدود کردن مسیر طبیعی تولیدمثل و هدررفت ظرفیت‌های باروری.	تضعیف نهاد خانواده، کاهش تمایل به ازدواج و احتمال نزول عذاب‌های الهی.
نزدیکی با حیوانات	(کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۵۴۱؛ حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۵، ص ۳۴۵)	نابودی امکان تولید نسل و خطر بیماری‌های خطرناک.	ایجاد انحرافات جنسی، کاهش تمایل به ازدواج و آسیب به سلامت روانی جامعه.
قطع رحم	(کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۳۷۴ و ۴۴۸)	کوتاهی عمر و مرگ‌های ناگهانی.	تضعیف سیستم حمایتی خانواده، افزایش هزینه‌های فرزندآوری.
عقوق والدین	(کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ص ۴۴۸)	کوتاهی عمر و کاهش برکت در زندگی و خالی شدن خانه‌ها از سکنه	مشکل در تربیت نسل آینده و کاهش انگیزه برای تشکیل خانواده و فرزندآوری

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و با استناد به آیات قرآن کریم و روایات معصومین(ع)، به بررسی نقش گناهان در کاهش جمعیت پرداخت. در گام نخست، گناهان مؤثر بر کاهش نسل احصاء و در سه دسته کلی مستقیم، غیرمستقیم و ترکیبی تقسیم‌بندی شدند:

۱. گناهان با اثر مستقیم: مانند زنا، لواط، سقط جنین و نزدیکی با حیوانات که با مختل کردن مسیر مشروع تولیدمثل، حذف فیزیکی افراد (از طریق قتل یا سقط) و ایجاد آسیب‌های روانی-اجتماعی، به صورت بی‌واسطه جمعیت را کاهش می‌دهند.

۲. گناهان با اثر غیرمستقیم: همچون کم‌فروشی، ربا، و ستم حکومتی که از طریق تضعیف اقتصاد، ناامنی اجتماعی و فروپاشی نهاد خانواده، بستر نامساعدی برای فرزندآوری فراهم می‌کنند.

۳. گناهان با اثر ترکیبی: مانند زنا که هم به صورت مستقیم (مانع ازدواج و تولیدمثل سالم) و هم غیرمستقیم (از طریق افزایش طلاق، بیماری‌های مقاربتی و کاهش تمایل به فرزندآوری) بر کاهش جمعیت تأثیر می‌گذارند.

تحلیل مکانیسم تأثیر این گناهان نشان داد که آنها از مسیرهای گوناگون، از جمله تخریب نظام اخلاقی خانواده، ایجاد نابسامانی اقتصادی، گسترش آسیب‌های روانی و تضعیف سرمایه اجتماعی، بحران کاهش جمعیت را تشدید می‌کنند. یافته‌های این پژوهش، همسو با مطالعات علمی روز، تأیید می‌کند که گناهان فردی و اجتماعی از عوامل اصلی تهدید جمعیت هستند و حل این بحران، مستلزم توبه فردی، اصلاحات ساختاری و سیاست‌گذاری‌های حکومتی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی است.

این تحقیق با ارائه الگوی سه‌بعدی (مستقیم، غیرمستقیم و ترکیبی) از گناهان کاهنده جمعیت، چارچوبی دقیق برای درک پیامدهای دنیوی گناهان ارائه می‌دهد و بر ضرورت مبارزه همه‌جانبه با مفسدات اخلاقی و اقتصادی به‌عنوان راهبرد کلان افزایش جمعیت تأکید می‌کند. نتایج این مطالعه می‌تواند مبنایی برای سیاست‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی در جوامع اسلامی قرار گیرد تا از روند نگران‌کننده کاهش نسل جلوگیری شود.

راهکارهای پیشنهادی به تناسب دستگاه‌ها

۱. صدا و سیما:

تولید و پخش برنامه‌های خانواده محور و سریال‌هایی که الگوی ازدواج آسان، فرزندآوری و زندگی اخلاق‌مدار را ترویج می‌دهند.

۲. مساجد و منابر:

تبیین ارزش خانواده و تشویق به ازدواج و فرزندآوری در قالب خطبه‌ها، سخنرانی‌ها و جلسات مذهبی، با استناد به آیات و روایات.

۳. هیئت و موب‌ها:

استفاده از فضای عاطفی و معنوی برای تقدیس نهاد خانواده و معرفی الگوهای دینی (مانند حضرت زهرا(س) و امام علی(ع)) به عنوان اسوه‌های زندگی مشترک.

◀ سازمان تبلیغات اسلامی:

اجرای کمپین‌های فراگیر ملی علیه تبلیغات ضدجمعیتی و ترویج شعارهای خانواده‌گرایانه از طریق پوستر، کلیپ و فضای مجازی.

◀ ستادهای امر به معروف و نهی از منکر:

مبارزه عملی با مفسد اقتصادی (ربا، کم‌فروشی) و اخلاقی که بنیان خانواده را تهدید می‌کند.

◀ مدارس (آموزش و پرورش)

گنجاندن آموزش مهارت‌های زندگی و تبیین ارزش خانواده و فرزندآوری در کتب درسی و فعالیت‌های فوق برنامه.

◀ حوزه‌های علمیه:

تأکید بر فقه پویای خانواده و استفاده از نفوذ مراجع برای فرهنگ‌سازی و هشدار درباره پیامدهای کاهش جمعیت؛ همچنین تبیین گناهان کاهنده جمعیت در منابع.

◀ دانشگاه‌ها:

تسهیل ازدواج دانشجویی از طریق ارائه خوابگاه متاهلی، وام و خدمات مشاوره و برگزاری کرسی‌های نقد نظریه‌های کاهش جمعیت.

◀ دولت و مجلس (حکومت)

تصویب و اجرای قوانین حمایتی (مانند وام، مسکن و معافیت مالیاتی) برای خانواده‌های پرجمعیت و محدودیت برای سقط جنین و همچنین برنامه ریزی برای کنترل و حل مشکلات و ناهنجاری‌های جنسی.

Referenc

قرآن کریم، ترجمه مکارم شیرازی

- Aram, Mohammad Reza; Azizi, Seyed Mojtaba, 2013, Analysis of Factors of Population Increase and Decrease Based on the Teachings of the Quran and Hadith, Women and Family Scientific and Cultural Educational Quarterly, 18(63), 213-240. [In Persian]
- Arousi al-Hawaizi, Abd al-Ali ibn Juma', 1415, Tafsir al-Nur al-Thaqlain, Qom: Ismailiyan Publications. [In Persian]
- Borujerdi, Seyyed Hussein, 1429, Jame' al-Ahadith al-Shi'a, Qom: Farhang al-Sabz. [In Persian]
- Erfani, Amir, 2013, Fertility in Iran and Tehran: Rates, Trends and Differences, Population Studies, Volume 1, Issue 1, pp. 78-107. [In Persian]
- European Commission. (2024). Low fertility in the EU: A review of trends and drivers (Science for Policy Brief, JRC137492). Publications Office of the European Union
- Ghasemi, Saleh, 1403, Rereading Imam Khomeini's (RA) view on population and childbearing, Ra Tosha, (Special for the Missionaries), 41-46. [In Persian]
- Hosseini, Seyyed Ali. (2006). Culture and Value; Expediency from the Perspective of Allama Helli and the First Martyr (Part Two) Jihad Culture, No. 46, p. 44 onwards. [In Persian]
- Hurr al-Amili, Muhammad ibn Hassan, 1409 AH, Wasa'il al-Shi'a, Qom: Al-Bayt (peace be upon him) Foundation for the Revival of Heritage. [In Persian]
- Ibn Jazy, Mohammad bin Ahmad; Facilitation of Downloading, 1416, Beirut: Dar Al-Arqam Company. [In Persian]
- Kulani, Muhammad ibn Yaqub, 1407, Al-Kafi (i - Al-Islamiyyah), Tehran: Dar al-Kutb al-Islamiyyah. [In Persian]
- Majlisi, Muhammad Baqir, 1403 AH, Bihar al-Anwar al-Jama'ah ladar al-Akhbar al-A'imah al-Athar, Beirut: Al-Wafa'a Foundation. [In Persian]
- Makarem Shirazi, Nasser, 1371, Tafsir al-Namno, Tehran: Dar al-Kutb al-Islamiyya. [In Persian]
- Medwid, J. D. (2024). The East Asian fertility crisis: Causes, consequences, and policy responses [Honors thesis]. University at Albany, State University of New York. https://scholarsarchive.library.albany.edu/all_honors
- Mohammad Laini, Mohammad Baqir, Afzali, Mohammad Ali, and Gholami, Shirzad. 2014, Population decline and its impact on individual and family health from the perspective of Islam. Religion and Health, 2(2), 62-73. [In Persian]
- Mufid, Muhammad ibn Muhammad, 1413, Al-Amali, Qom: Sheikh Mufid Congress. [In Persian]
- Payandeh, Abul-Qasim, 1382, Nahj al-Fasaha (A Collection of Short Sayings of the Holy Prophet Muhammad (PBUH), Tehran: Dunyayyah Danesh. [In Persian]
- Rahmati, Marzieh, 2013, Factors of Population Decline and Strategies to Counter It. Journal of Contemporary Islamic Studies Research, 3(4), 92-116. [In Persian]
- Saduq, Muhammad ibn Ali ibn Babuyyah, 1403 AH, Ma'ani al-Akhbar, Qom: Islamic Publications Office affiliated with the Association of Teachers of the Qom Seminary. [In Persian]
- Sedgh, G., Bearak, J., Singh, S., Bankole, A., Popinchalk, A., Ganatra, B., Rossier, C., Gerdts, C., Tunçalp, Ö., Johnson, B. R., Jr., Johnston, H. B., & Alkema, L. (2016). Abortion incidence between 1990 and 2014: Global, regional, and subregional levels and trends. *The Lancet*, 388(10041), 258-267. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)30380-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)30380-4).
- Tabarsi, Fadl ibn Hassan, 1372, Majma' al-Bayan fi tafsir al-Quran, Tehran: Nasser Khosrow Publications. [In Persian]
- Tabatabaei, Mohammad Hossein, 2011, Al-Mizan in the Interpretation of the Quran, Beirut: Al-Alamy Press Foundation. [In Persian]
- Tehrani, Seyyed Mohammad Hossein Hosseini Tehrani, 1425, Treatise on Marriage: Population decline, a severe blow to the body of Muslims, Mashhad: Institute for Translation and Publishing of Islamic Sciences and Education. [In Persian]
- Tusi, Mohammad bin Al-Hasan, 1390, Insight into the Differences in News, Tehran: Dar Al-Kutub Al-Islamiyya. [In Persian]
- Tusi, Muhammad ibn Hassan, 1411 AH, Misbah al-Mutahajjud wa Salah al-Mut'abd, Beirut: Shia Fiqh Foundation. [In Persian]
- Tusi, Muhammad ibn Hassan, 1414, Al-Amali, Qom: Dar al-Thaqafa. [In Persian]
- Waram ibn Abi Firas, Masoud ibn Isa, Beta, Tanbih al-Khawahir wa Nuzhat al-Nawazer, known as the Waram Collection, Qom: Maktaba Faqih. [In Persian]
- Yaraqi, Saherah; Karimi-Niya, Mohammad Mahdi and Ansari Moghadam, Mojtaba, 1400, Analysis of the causes of population growth decline with emphasis on explaining the Islamic perspective, Journal of Modern Achievements in Humanities Studies, 4(41), 57-70. [In Persian]
- Zaidi, B., & Morgan, S. P. (2017). The second demographic transition theory: A review and appraisal. *Annual Review of Sociology*, 43, 473-492

